

OCTAVIAN GOGA, A MESSIANIC POET

Adriana Știrbu

PhD Student, University of Pitești

Abstract: Octavian Goga is considered, alongside Mihai Eminescu a national poet, "The singer of our endurance", whose writing enters in a collective suffering poetics who amplifies on Christhood as the only hope and preserved agency. Taking into account what the poet said ("Our writings are the only authentic biographies"), we can consider that the Octavian Goga's Christhood developed from the beginning of her life alongside his immeasurable love for the holy birthplace, but also for its inhabitants.

Keywords: the suffering poetics, sainted, Christhood, birthplace

Ca cei mai mulți poeți ardeleni, Octavian Goga reprezintă zonele cele mai profunde ale geografiei literare din care face parte, confirmând un adevăr al criticii tematice, acela că: „*Operele noastre sunt singurele biografii adevărate*”¹. Ținând seama de acest fapt, se poate forma o ipoteză conform căreia opera poetului își are origini nu numai în crezul său artistic, dar și în filosofia sa de viață, aceasta incluzând în primul rând zona geografică în care s-a născut și a crescut, constituită în matricea sa existențială, extinsă ulterior, mai ales prin activitatea sa politică, în granițele României Mari.

„*Orice pământ natal alcătuieste o geografie sacră. Pentru cei care l-au părăsit, locul copilăriei și al adolescenței devine mereu mitic.*” Această afirmație aparține marelui scriitor și istoric al religiilor, Mircea Eliade, și tot pe temeiul acestei afirmații, deși necunoscută poetului, a stat și crezul poetic al lui Octavian Goga. Încă de la debutul său editorial, scriitorul a dat naștere unor discuții contradictorii astfel că, de-a lungul timpului, opera sa a fost interpretată prin prisma a două perspective, îngemănate în manifestarea lor profundă pentru împlinirea idealului visat: una reprezentativă pentru zona Ardealului de dinaintea de Marea Unire, alta ce pare detașată de orice context politic al vremii, identificată într-o mare parte din poeziile sale în adresările către divinitate. Pornind de la declarația poetului „*Operele noastre sunt singurele biografii adevărate*”, mulți exegeți au urmărit analiza operelor literare a multor scriitori din literatura română. Factorul politic, religios și geografic au determinat scrierea unor adevărate capodopere literare.

În *Lumina și cântul* Mircea Zăciu remarcă semnificații aparte doar pentru două dintre cele trei sate reprezentative, Rășinari și Ciucea, în timp ce Mircea Goga găsește reprezentativ și Crăciunelul de Sus, acesta fiind „*satul-macă de unde Poetul pornește în lume*”.² Însuși poetul recunoaște acest triunghi geografic ce urmează a-i fi ereditar în dezvoltarea sa spirituală. „*Dacă m-aș fi născut aici (Crăciunelul de Sus) și aș fi urmat în toate dispozițiile mele numai pe tata, aș fi fost un « pur și simplu poet » prins de o sensibilitate maladivă și dezarmat în fața realității... La Rășinari însă munții au intervenit cu pedagogia lor aspră cu bolovanii lor de voință și îndrăzneală care încordau nervii și-i învățau religia forței... Brodată pe fond atavic dualitatea îndeletnicirilor mele literaro- politice se reduce, cred, la*

---

¹Goga, Octavian, 1989, p. 239

²Goga, Mircea, 2008, p. 10

această încrucișare de temperamente deosebite care au determinat originea mea.”³ Un lucru este cert: opera poetului ia naștere datorită zonei geografice și contextului politic al vremii, însă de unde își are originea măiestria cu care acesta împletește dragostea față de meleagurile natale alături, bineînțeles, de locuitorii acestora, arta creației și credința absolută a poetului în divinitate? Zona geografică în care poetul s-a născut este într-adevăr un spațiu sacru, iar conceptul mesianismului, ca și cel politic și național, i-au fost insuflăte încă din primii săi ani de viață ținând seama de mediul în care acesta a fost educat. Copilul Goga are ca tată un preot, predecesorii acestuia au fost tot preoți în satul Rășinari, iar bunicul din partea mamei, Ion Bratu, a fost, după cum susține însuși poetul într-un interviu, cărturar și om politic. Ca atare, valorile care compun tema creației au fost fie moștenite, fie insuflăte de familie încă din primii săi ani de viață. Plecat la o vârstă fragedă din sânul familiei, mai exact la vârsta de nouă ani, dezrădăcinarea de pământul sacru natal reprezintă un alt factor al influenței elementelor mesianice atât de des întâlnite în opera sa. Există posibilitatea ca Octavian Goga, copilul și ulterior adultul, să nu fi înțeles sau mai bine spus să nu fi iertat niciodată această decizie de a fi smuls din rădăcinile spațiului sacru și de a fi trimis la Sibiu pentru a-și continua studiile, deși subconștient recunoaște faptul că aceasta era unica modalitate pentru o ascensiune artistică și spirituală. Reprezentativă pentru scena plecării este opera literară *Prima lux*, publicată în 1908, o poezie încărcată de dramatism, în care poetul rememorează plecarea din sânul familiei cu o durere de dimensiuni cosmice, fantastice chiar: *O gură roșă de balaur mi se părea aprinsul soare/ și-n fum îi clocotea întreagă spinarea largă, revărsată*. Încă de la această fragedă vârstă poetul își prezice un viitor bolovănos (*o gură roșă de balaur*), plin cu obstacole, un viitor inerent care îl absoarbe în totalitate fără a fi ajutat să scape sau fără a încerca să se salveze. Acest moment dramatic pentru copilul Goga pare că îl păstrează pe tată neclintit în fața deciziei (*Strivit atunci de-nfiorare, m-am ghemuit la tat-n poală:/ „întoarce caii mai degrabă!... Nu vezi, balaurul mă-nghite?!/ îmi tremura de groază trupul, ca pieptul paserei rănite,/ Când tata mi-a răspuns pe gânduri: „Ne duce, în oraș, la școală!*). După ce termină liceul în Sibiu, poetul va urma studiile la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta, apoi la Berlin, ceea ce reprezintă un moment crucial pentru viitorul poetului. Mircea Goga consideră că „*Părăsirea Rășinarilor și a Crăciunelului de Sus l-a azvârlit pe Poet în cea mai neagră deznădejde, într-o criză ce părea insurmontabilă, din care însă l-au salvat în mod miraculos, în copilărie și adolescență râvna într-o învățătură și cunoaștere, iar, mai apoi, în anii de maturitate, lupta neabătută pentru înfăptuirea ideii naționale. Părăsirea satului-matcă a lumii a achivalat pentru Octavian Goga cu o rană pe veci neînchisă.*”⁴ De aici sentimentul de dezrădăcinare.

Octavian Goga se înscrie în categoria mesianismului prin privirea sa obsesivă a unui trecut cutremurător în care pământul românesc, în speță cel transilvănean, a fost hrănit cu sânge și cu lacrimi. În acest sens, poezia lui Goga nu se înscrie într-un tragism individual, ci în tragismul colectiv al unei națiuni. „*Efectul liric este extras dintr-o perpetuă stare dramatică provocată de o situație limită în care timbrul elegiac-immic cum arăta Iuliu Pârvu se convertește adeseori într-unul mesianic, realizând o sinteză absolut originală în literatura noastră.*”⁵

În *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, George Călinescu afirmă că „*după Eminescu și Macedonski, Goga e întâiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricii lui să pătrundă tot mai adânc în sufletul mulțimii, poet national*

---

³ Goga, Octavian, 1989, p. 239

⁴ Goga, M., 2008, p. 184

⁵ Goga, M., 2008, p. 159

și totodată pur ca și Eminescu”⁶. Astfel, operele care deshid primul său volum de poezii : *Rugăciune, Plugarii noi și Oltul* sunt considerate a fi o continuare a *Doinei* eminesciene. Tot criticul literar George Călinescu observă o asemănare între cei doi poeți naționali ca fiind una metafizică „ *Și Eminescu și Goga cântă un inefabil de origine metafizică, o jale nemotivată, de popor străvechi, îmbătrânit în experiența crudă a viații, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului.*”⁷

Ca poet mesianic Octavian Goga s-a remarcat pentru prima dată în poezia *Clăcașii* publicată la 1 octombrie 1905 la Budapesta în care soarele, deși simbol de manifestare a divinității, devine o forță distrugătoare în universal rural creat și își ascute *ucigătoare sulii* ce atacă mai degrabă planul interior decât cel exterior. Trecutul dureros al națiunii stăpânește prezentul, oamenii fiind *logodiți de veacuri cu durerea*. Sacrul apare în opera odată cu apariția unui prunc ce *zâmbește în pace* și așteaptă să fie alăptat de mama, un gest ce declanșează în sufletul eului liric duiosia și dorința de a-I croi un drum mai bun spre viitor, asemenea ca un *prooroc*. Totodată se intalează și speranța, iar din *rușinea neagrălumină începe să se facă*, pruncul fiind un trimis al divinității, un sol *sfânt, Izbăvitor durerilor străbune*. Viitorul este unul promițător, susținut în text de pruncul care *va fi județul ceasului de mâine* tocmai datorită faptului că este ales să poarte *suflet de Mesia*, asigurând astfel mângâiere și mântuire oamenilor. La sfârșitul poeziei soarele este o epifanie, purtător de speranță, pace și bucurie: *Toată țărâna gliei dezrobite/ și munții toți și-adâncurile firii/ Vor prăznuii din pacea lor urnite/ înfricoșata clip-a premenirii,/ Când suflet nou primește întrupare,/ și-n strălucirea razelor de soare/ El hărăzește vremii-mbătrânite:/ Vestmântul nou, de noua sârbătoare.*

Volumul de debut *Poezii* (1905) surprinde Ardealul sub stăpânirea austro-ungară înainte de 1918 în care cele mai înălțătoare chemări și cele mai nobile însușiri umane au fost batjocorite, în care un plâns universal răsună în tot locul, iar splendorile naturii sunt acoperite de cenușa unui declin „*inexorabil*”⁸. Poetul admite că volumul care inițial a fost intitulat *Acasă* este o monografie „*sufletească a satului cu toate frământările lui, cu tot ce e zvârcolire în el, și atunci dau un petic de generalitate, o pars pro toto*”⁹, însă Nicolae Manolescu opinează că monografia declarată de poet aparține unui spațiu ideatic, în care motivele biblice devin autohtone : „ *Mai curând etnic decât politic, conținutul Poeziilor este evident, iar aspectul religios, aproape inexistent tematic (exceptând poezia Apostolul, în care personajul portretizat este bătrânul preot al satului), este în schimb cât se poate de clar în rezonanța biblică a versurilor, în amestecul inextricabil de panegiric și de litanie*”¹⁰ Volumul are în prim plan poezia *Rugăciune* care anticipează crezul poetic al scriitorului pe care el însuși îl va recunoaște ulterior: *Am văzut în scriitor un element dinamic, un răscolitor de mase, un revoltat, un pricinuitor de rebeliuni. Am văzut în scriitor un semănător de credințe și un semănător de biruință*”¹¹. Dacă în prima parte a poeziei confesiunea eului liric pare destul de intimă și se aseamăna unei rugăciuni ce are caracter strict personal: *ispitele (...) vor să-mi tulbure izvorul/ Din care sufletul s-adapă / Și cu povața ta-nțeleaptă / În veci spre cei rămași în urmă,/ Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă / Dezleagă minții mele taina/ Și legea farmecelor firii,/ Sădește-n brațul meu de-a pururi/ Tăria urii și-a iubirii* , ulterior, la o analiză mai atentă, se poate observa că eul liric este reprezentantul unei națiuni, este un eu colectiv asupra căruia sunt transfigurate durerile și totodată dorințele unui popor căzut

---

⁶Călinescu, G., 2003, p. 540

⁷Ibidem

⁸Manolescu, N., 2008, p. 509

⁹Goga, O., 1942, p. 50

¹⁰Manolescu, N., 2008, p. 509

¹¹Goga, O., 1989, p.235

victimă unui trecut istoric zburciat care este oprimat prezentului: *Ci jalea unei lumi, părinte, Să plângă-n lacrimile mele.* Eul individual de la începutul poeziei (*Eu cad neputincios, stăpâne./ În fața strălucirii tale*) devine astfel la sfârșitul poeziei un eu colectiv, dispus să suporte durerea absolută pentru a asigura un viitor mai bun *Încheagă-ți glasul de aramă: cântarea pătimirii noastre.*

În poezia *Apostolul* este conturat cu epitete blânde portretul bătrânului preot trimis de divinitate pentru a aduce mângâiere unei națiuni compromise de blestemul trecutului istoric, a unui popor oprimat de o istorie neasumată. Apostolul este *un moșneag albit de zile negre* care servește la menținerea unei amintiri vii a trecutului *Întreg poporul ia aminte./ Ascultă jalnica poveste* cu scopul de a păstra identitatea națională, dar și de a schimba ceva în firul istoric prin declanșarea clipei *răzbunării sfinte*, răzbunare lăsată pe seama divinității, credința reprezentând astfel singura arma disponibilă în fața unei suferințe nemărginite ce domnește de secole. Bătrânul preot are graiul *sfânt* și este purtător de noroc pentru neamul *sfârșit de jale*. Natura este și ea părtașă la acest ritual sacru astfel că *vântul duce cerului cuvântul*, iar razele de lună coboară *pe-argintul frunții lui boltite* ca un răspuns, o răsplată trimisă din Ceruri. Sfârșitul poeziei este plină de încărcătură dumnezeiască având un scop clar, și anume de a transmite dorința și crezul poetului ce se încheie asemenea unei rugăciuni: *Cuvine-se hirotonirea/ Cu harul cerurilor ție./ Drept vestitorule apostol/ Al unei vremi ce va să vie.*

Reprezentativă pentru mesianismul lui Octavian Goga este și poezia *O Rază* în care eul liric apare în ipostaza cântărețului *celor fără de nume*, mai precis un proroc trimis anume pentru a alina suferința celor care nu au putere să se răzvrătească și sunt sortiți suferinței: (*Eu sunt supusul firii înțelepte./ Închinător la glie și la soare;/ M-au învățat poruncile ei drepte./ Îndemnul lor cuvântul meu îl spune.* Stelele, element cosmic ce în poezia romantică devine fie martor al desăvârșirii iubirii, fie atingerea absolutului în cunoaștere, în această poezie înfățișează un simbol mesianic în care este scris destinul poetului (*Azi, mintea, simt, purcede să-nțeleagă/ Al vieții mele rost ascuns în stele./ Căci stelele îmi spun cuvânt anume:/ Că-n patima îmbrățișării mele/ Și-a ferecat iubirea ei o lume.*). Poezia reprezintă o confesiune lirică în care suferința colectivă a unui popor este resimțită de poetul care, cu ajutorul harului divin, își identifică menirea, aceea de a purta durerea celorlalți: (*Mă cheamă țara celor soare,/ Durerea lor și azi mă înfioară*). Ultimele două strofe sugerează puterea divinității venită ca o speranță sub forma unei raze ce sfințește și alină sufletele îndurerate: (*Privește-o rază blândă cum coboară/ De sus din cer și fruntea ne sărută: solie sfântă, taincă și mută,/ A prelungit din lumea ei de gheață/ Spre lamura văpăii noastre sfinte/ Dorind iubire strălucirii sale*).

Ca atare, în cazul mesianismului gogian nu se poate discuta ca fiind unul strict religios întrucât acesta se naște neapărat din dragoste față de divinitate, de religie, cât dintr-o nemărginită afecțiune față de pământul sacru românesc, cu precădere ardelenesc, din care a fost smuls încă din primii ani ai copilăriei. La nivel lexical, toți termenii mesianici din opera sa sunt puși în relație cu termeni populari folosiți cu precădere în mediul rural cu activitățile sale specifice. De cele mai multe ori mesianismul este folosit în relație cu suferința, cu starea de angoasă, cu neliniștea, toate generate de un trecut istoric asupritor. Astfel, se poate considera că mesianismul lui Goga este un mesianism al suferinței colective, suferință în care divinitatea joacă cel mai important un rol, acela de a alina suferința și de a semăna speranța în sufletul celor rătăciți.

BIBLIOGRAPHY

- Călinescu, George, *Istoria literaturii române*, Editura Sigma, București, 2003;
Goga, Octavian, „Despre el însuși”, *Precursori*, Editura Minerva, București, 1989;
Goga, Octavian, *Fragmente autobiografice*, Editura Eminescu, București, 1990;
Goga, Octavian, *Poezii (Rugăciune, Apostolul, Clăcașii, O rază)*, Editura Albatros, București, 1992;
Goga, Mircea, *Mesianismul lui Octavian Goga*, Editura Niculescu, București, 2008;
Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008;
Zaciu, Mircea, *Lumina și cântul...*, album editat de revista „Transilvania”, Sibiu, 1981.